

Oikeusministeriö
Asko Välimaa

Viite: Lausuntopyyntöne OM/15/41/2014

Lausuntopyyntö; Äitiyslakityöryhmän mietintö

THL kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto Oikeusministeriön Äitiyden sääntely, Äitiyslakityöryhmän mietinnöstä. Lakiehdotuksessa on laajasti pohdittu sekä äitiyttä yhdessä isyyden tunnustamisen kanssa että syntyvän lapsen etua. Esitys tulee toteutuessaan edistämään ja helpottamaan naisparien toisen vanhemman vanhemmuuden tunnustamista, koska työläästä ja pitkästä adoptioprosessista voidaan useimmiten luopua. Samalla se lisää lasten keskinäistä yhdenvertaisuutta heidän perhesuhteistaan riippumatta. Toteutuessaan laki korjaa ja selkiyttää monelta osin naisparien lasten asemaa ja edistää lapsen oikeuksien toteutumista (YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen artikla 2).

Työryhmän ehdotus äitiyslaista isyyslain rinnalle on oikeansuuntainen ja se voi valmistella mahdollisuutta saada jatkossa yksi yhteinen laki vanhemmuudesta. Vanhemmuuslaki selkiyttäisi sukupuoleltaan moninaisten vanhempien ja heidän lastensa asemaa. Vanhemmuus pitää nähdä samanarvoisena vanhempien sukupuolen kokemuksesta tai juridisesta sukupuolesta riippumatta. Kaikkia lapsia tulee kohdella tasa-arvoisesti heidän kasvuperheensä muodosta riippumatta. Lapsen oikeus hyvään hoivaan ja huolenpitoon on aina lähtökohta. Äitiyden tunnustaminen jo raskausvaiheessa helpottaa perheen virallisten asioiden hoitoa ja on tasa-arvoista isyyslaissa mahdollistetun tunnistamisen kanssa.

Lakiesitys jättää kuitenkin ulkopuolelle apilaperheet, joissa naispari ja mies tai nais- ja miespari perustavat perheen ja hankkivat yhteisen lapsen. Siittiöiden luovuttaja ei voi saada vahvistusta lapsen isyyteen, vaikka isyyden vahvistaminen olisi kaikkien vanhempien tahto. Lapselle ei siis olisi mahdollista saada perheen äitien lisäksi myös tunnustettua isää. Kolmannen vanhemman mahdollisuutta tulee vielä selvittää. YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen 7 artiklassa todetaan, että lapsella on oikeus tuntea vanhempansa mikäli mahdollista.

Lain ulkopuolelle jäävät myös niin kutsutut koti-inseminaatiot, joihin osa lasta haluavista naisista turvautuu. Naisparit, jotka hankkivat lapsen koti-inseminaation avulla, ovat eriarvoisessa asemassa klinikkaohitoja

hankkivien kanssa. Koti-inseminaatiota käytettäessä rekisteröidyn pariskunnan toisen vanhemman tulisi edelleen adoptoida inseminaation tuloksena syntynyt lapsi. Rekisteröidyssä parisuhteessa toisen vanhemman tulisi kuitenkin olla parisuhteeseen syntyneen lapsen juridinen vanhempi riippumatta siitä, onko lapsi saanut alkunsa klinikassa vai koti-inseminaatiolla.

THL:n kannalta tärkeitä näkökohtia tulee vielä viimeistellä ja selkiyttää niiden naisparien kohdalla, jotka eivät halua hakeutua tai joilla ei ole taloudellista mahdollisuutta hakeutua terveydenhuollon tarjoamien hedelmällisyshoitojen piiriin. Lain tulee olla kaikille sama, nyt ehdotus asettaa kuitenkin naisparit keskenään eri asemaan, sen perusteella saako lapsi alkunsa klinikalla vai muilla keinoin.

THL ehdottaa, että apilaperheiden asemaa selkeytetään vielä ja että koti-inseminaatio rinnastetaan hedelmöityshoitoihin äitiyden tunnustamisen suhteen, kunhan asianosaiset ovat tehneet asiasta yhteisen sopimuksen. Kaikissa tilanteissa on tarpeen selkeyttää (rekisteröitynyt pari, naisavopari, hedelmöityshoito, koti-inseminaatio) biologisen isän mahdollista roolia ja oikeuksia sekä lapsen oikeutta tuntea biologinen taustansa eli kolmannen vanhemman mahdollisuutta pitää selvittää jatkossa. Laissa tulee huomioida ihmisoikeuksien toteutuminen eli parisuhteessa elävien henkilöiden perhe-elämän kunnioittaminen vanhempien seksuaalisesta suunatautumisesta tai sukupuolesta riippumatta.

Pääjohtaja

Juhani Eskola

Asiantuntija

Katriina Bildjuschkin